

Резюме
отримано 24.06.2020
Тетяна Василівна
Василівна
Д. наук із соціал. ком. наук
М. І. Зяглицька

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.136
У Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору наук із соціальних комунікацій,
професору,
професору кафедри міжнародної
журналістики факультету журналістики
Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка
Зражевській Ніні Іванівні

РЕЦЕНЗІЯ

КУЗНЕЦОВОЇ Тетяни Василівни, доктора наук із соціальних комунікацій, професора, професора кафедри реклами та зв'язків з громадськістю факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, на дисертацію **СІНЬКА Андрія Сергійовича «Інформаційна діяльність як окремий управлінський інститут соціальних комунікацій»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 061 «Журналістика»

1. Актуальність дисертаційного дослідження

Дисертаційне дослідження А. С. Сінька присвячене актуальній темі осмислення інформаційної діяльності як самостійного управлінського інституту в системі соціальних комунікацій. Актуальність проблематики зумовлена низкою взаємопов'язаних чинників.

По-перше, цифрова трансформація суспільства суттєво змінює природу інформаційних процесів: інформація дедалі більше виступає не допоміжним ресурсом, а ключовим чинником ухвалення управлінських рішень, формування громадської думки та забезпечення легітимності

соціальних інституцій. У цьому контексті традиційні функціональні підходи до інформаційної діяльності виявляються недостатніми для пояснення її сучасної ролі.

По-друге, в умовах повномасштабної збройної агресії росії проти України комунікаційні процеси набувають стратегічного значення як елемент інформаційної безпеки держави, стійкості суспільних інституцій та підтримки рівня суспільної довіри. Це актуалізує необхідність розгляду інформаційної діяльності не лише як інструментальної функції, а як системного управлінського явища.

По-третє, наявна правова невизначеність, що виникла після вилучення дефініції «інформаційна діяльність» із законодавчого поля у 2011 році, зумовила фрагментарність нормативного регулювання цієї сфери та потребує концептуального переосмислення відповідного понятійного апарату.

По-четверте, у сучасному науковому дискурсі поняття «інформаційна діяльність» залишається недостатньо унормованим і позбавленим єдиного інституційного трактування, що створює підстави для різних, іноді розрізнених інтерпретацій у межах соціальних комунікацій.

Крім того, тема дослідження має виражений міждисциплінарний характер, оскільки перебуває на перетині теорії соціальних комунікацій, інституційної теорії управління та прикладних практик зв'язків з громадськістю, що підсилює її теоретичну значущість і дослідницький потенціал.

Важливо відзначити, що дисертант обрав концептуально продуктивний підхід до розгляду інформаційної діяльності не як технічного процесу оброблення даних, а як управлінського інституту, що формується на основі стійких норм, практик і організаційних форм. Така постановка проблеми є

обґрунтованою та дозволяє по-новому осмислити роль інформаційної діяльності в сучасних суспільних процесах.

2. Наукова новизна результатів дисертації

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає передусім у спробі автора концептуалізувати інформаційну діяльність як цілісний управлінський інститут та побудувати відповідну теоретичну модель у межах соціальних комунікацій.

Центральним результатом, що має новизну, є запропоноване авторське визначення інформаційної діяльності як управлінського інституту - система професійних практик, правил та організаційних форм, що забезпечує цілеспрямоване створення, оброблення й поширення інформації з метою координації взаємодії між організаціями, інституціями та соціальними групами. У порівнянні з попередніми підходами, це визначення зміщує акцент із функціонального та комунікативного трактування явища у бік його нормативно-інституційного осмислення.

Зокрема, на відміну від функціонального підходу С. Катліпа, де інформаційна діяльність розглядається переважно як інструмент адаптації організації до зовнішнього середовища, у дисертації вона інтерпретується як структурований інституційний механізм, що формує сталі правила організації інформаційних процесів. Водночас, на відміну від комунікаційної моделі Дж. Груніга, яка акцентує увагу на двосторонній симетричній комунікації в межах організації та її середовища, запропонований підхід розширює поле аналізу, включаючи багатосуб'єктну взаємодію між різними рівнями соціальної організації.

До інших елементів наукової новизни належать:

- ✓ уточнення природи інформаційної діяльності через її розгляд у трьох взаємопов'язаних вимірах: як процесу, функції та

- інституції, що дозволяє забезпечити більш комплексне її теоретичне осмислення;
- ✓ авторська типологізація принципів інформаційної діяльності, структурована за чотирма групами: нормативно-правові, стратегічно-управлінські, інформаційно-аналітичні та соціально-етичні;
 - ✓ систематизація функцій інформаційної діяльності як цілісного комплексу взаємопов'язаних елементів, що відображають її багаторівневу природу;
 - ✓ обґрунтування етапів інституціоналізації інформаційної діяльності в Україні в межах сучасного історичного періоду (1991, 2014, 2022 роки), що дозволяє простежити її трансформацію в умовах суспільних змін.

У сукупності зазначені положення формують цілісне концептуальне поле, що розширює теоретичні уявлення про інформаційну діяльність у системі соціальних комунікацій та створює підґрунтя для її подальшого наукового аналізу.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у поглибленні та систематизації наукових уявлень про місце інформаційної діяльності в структурі сучасних соціальних комунікацій. Автором здійснено концептуалізацію інформаційної діяльності як управлінського інституту, що дозволяє переосмислити її не лише як функціональний елемент комунікаційних процесів, а як структурно організовану систему норм, практик і організаційних форм.

Важливим теоретичним результатом є уточнення понятійного апарату дослідження, зокрема розмежування понять «інститут» та «інституція» у

контексті інформаційної діяльності, а також окреслення їхнього співвідношення з категоріями «соціальні комунікації», «зв'язки з громадськістю» та «управлінський інститут». Це дозволяє більш чітко структурувати дослідницьке поле та уникнути термінологічної невизначеності, характерної для частини сучасних досліджень у цій сфері.

Запропонована концептуальна модель може розглядатися як теоретична основа для подальших досліджень інституційних трансформацій у сфері соціальних комунікацій, зокрема у контексті взаємодії державних, медійних та суспільних інституцій.

Практичне значення дисертаційного дослідження визначається прикладною спрямованістю отриманих результатів і полягає у формулюванні низки рекомендацій на різних рівнях.

На законодавчому рівні запропоновано внести до Закону України «Про інформацію» визначення «інформаційна діяльність як управлінський інститут», а також розглянути доцільність розроблення Інформаційного кодексу як концептуально уніфікованого нормативного документа у сфері інформаційних відносин.

На галузевому рівні обґрунтовано необхідність розроблення мінімального стандарту оцінювання ефективності комунікаційної діяльності для організацій публічного сектору, що включає базові індикатори охоплення, якісного аналізу інформаційних потоків та рівня суспільної довіри.

На освітньому рівні запропоновано доповнення освітніх програм зі спеціальності 061 «Журналістика» окремим змістовим модулем, присвяченим інституційному вимірюванню комунікаційної ефективності, що дозволить посилити практичну підготовку здобувачів освіти у сфері соціальних комунікацій.

У цілому практичні рекомендації мають системний характер, є логічно виведеними з результатів дослідження та можуть бути використані як у нормативно-правовій, так і в освітній та професійній практиці.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження загалом є достатньо обґрунтованими, логічно виведеними з теоретичного аналізу та емпіричного матеріалу і узгодженими між собою.

Обґрунтованість результатів забезпечується опорою на широке коло сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що дозволяє автору коректно інтерпретувати досліджуване явище в межах актуального наукового дискурсу. Джерельна база є репрезентативною, включає 156 найменувань, у тому числі іншомовні публікації, та охоплює як класичні, так і сучасні праці провідних дослідників у сфері соціальних комунікацій.

Емпірична складова дослідження загалом підтверджує основні теоретичні положення та дозволяє робити обґрунтовані узагальнення щодо особливостей функціонування інформаційної діяльності як управлінського інституту. Використані кейси та результати експертного опитування органічно інтегровані у структуру роботи та виконують функцію емпіричного підсилення аналітичних висновків.

Водночас окремі аспекти емпіричної бази, зокрема характер і обсяг вибіркової сукупності, обмежують можливості повної екстраполяції отриманих результатів на ширші масиви досліджуваних практик. Це не знижує загальної наукової цінності роботи, однак окреслює межі застосовності емпіричних узагальнень.

У цілому дисертаційне дослідження характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості, а сформульовані висновки є логічними,

аргументованими та такими, що послідовно впливають із проведеного аналізу.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертант повністю виконав поставлені дослідницькі завдання та продемонстрував належний рівень опрацювання проблематики.

Здобувач орієнтується у сучасному науковому дискурсі галузі, коректно використовує джерельну базу, демонструє вміння вибудовувати теоретичні класифікації, узагальнення та концептуальні моделі. Це свідчить про сформовану дослідницьку компетентність та здатність працювати з складними теоретичними конструкціями.

Методологічна основа дисертаційного дослідження є комплексною та загалом відповідає поставленим завданням. Автор обґрунтовано поєднує загальнонаукові методи (аналіз, синтез, систематизацію, класифікацію) зі спеціальними дослідницькими підходами, зокрема методом кейс-стаді та структурованим розвідувальним експертним опитуванням. Використання системного підходу, а також поєднання якісних та елементів кількісного аналізу свідчить про прагнення до комплексного дослідження предмета.

Позитивно слід відзначити методологічну рефлексію автора: він аргументовано обґрунтовує вибір саме розвідувального експертного опитування як основного емпіричного інструменту, порівнює його з альтернативними методами (глибинні інтерв'ю, фокус-групи), а також відкрито формулює обмеження дослідження. Це свідчить про достатній рівень методологічної зрілості здобувача.

Разом із тим, окремі елементи дослідницького дизайну потребують більшої операціоналізації. Зокрема, бажаним було б чіткіше окреслення логіки формування емпіричного інструментарію, а саме принципів

конструювання опитувальника, відбору індикаторів та структурування запитань. Більш детальне пояснення процедури розробки анкетного інструменту дозволило б повніше відтворити логіку дослідження та підвищити прозорість методологічного дизайну роботи.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку рівня методологічної підготовки здобувача.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів у наукових публікаціях

Основні результати дисертації висвітлено у 7 наукових публікаціях: 3 статті - у наукових виданнях, включених до переліку фахових видань України (з них 1 - у співавторстві); 2 статті (у співавторстві) - у виданнях, проіндексованих у Scopus та Web of Science; 2 публікації - в матеріалах конференцій.

Опубліковані праці загалом кореспондують із темою дисертаційного дослідження та відображають ключові напрями його теоретичної та емпіричної частин, зокрема проблематику інституціоналізації інформаційної діяльності, трансформації комунікаційних практик та функціонального аналізу інформаційної діяльності в сучасному суспільстві.

Загалом апробація результатів дисертаційного дослідження є достатньою, а їх представлення у наукових публікаціях - повним і таким, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу

Структура дисертаційного дослідження А. С. Сінька загалом відповідає чинним вимогам до відповідних наукових робіт. Робота містить анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки,

список використаних джерел (156 найменувань) і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 196 сторінок, з яких основний текст - 146 сторінок, що відповідає встановленим нормативним вимогам.

Структура роботи є логічною та послідовною: дослідження вибудоване від теоретико-методологічного обґрунтування через аналіз функціональних характеристик до прикладного емпіричного рівня. Це забезпечує загальну цілісність і внутрішню узгодженість дисертації.

Водночас у структурній організації окремих підрозділів простежується певне зміщення акцентів від проблемно-аналітичного до інструментального рівня викладу. Зокрема, підрозділ 1.3 «Історіографія дослідження» має переважно описовий характер і більше орієнтований на систематизацію джерел, ніж на реконструкцію проблемного поля становлення наукових підходів до інформаційної діяльності як управлінського інституту. Аналогічно, назви окремих підрозділів прикладного розділу (зокрема 3.2 «Приклади інформаційної діяльності...», 3.3 «Опитування фахівців») радше фіксують використані емпіричні інструменти, ніж відображають аналітичні результати дослідження. Доцільно було б уточнити це через більш чітке формулювання проблемно-дослідницьких акцентів у назвах підрозділів.

Оформлення дисертації загалом відповідає встановленим вимогам. Список використаних джерел оформлений коректно, містить сучасні наукові позиції та включає активні DOI.

Робота є завершеним і цілісним науковим дослідженням, результати якого мають достатній рівень системності та внутрішньої узгодженості.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

У дисертаційній роботі дотримано принципів академічної доброчесності. Усі використані запозичення належним чином оформлені з

посиланням на відповідні джерела, що свідчить про коректну роботу з науковою літературою. Авторська позиція послідовно відмежована від поглядів цитованих дослідників, що забезпечує прозорість викладу та чіткість наукової аргументації.

Особистий внесок у публікаціях, виконаних у співавторстві, належним чином окреслений у вступі дисертації із зазначенням внеску кожного зі співавторів. Це дозволяє ідентифікувати індивідуальний науковий доробок здобувача.

Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів у дисертаційній роботі та наукових публікаціях рецензентом не виявлено.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи дослідження загалом, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження, що мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер.

1. У роботі простежується широке історичне охоплення розвитку комунікаційних процесів - від античності до сучасної цифрової епохи, що створює ефект масштабної "панорамної" реконструкції розвитку комунікаційних процесів. Сам по собі такий підхід є зрозумілим із точки зору оглядового викладу, однак у межах дисертаційного дослідження потребує більш чіткої функціональної верифікації. Частина історичних екскурсів має радше ілюстративний характер і не завжди безпосередньо використовується для обґрунтування сучасної моделі інформаційної діяльності як управлінського інституту.
2. Дисертант у роботі, зокрема в підрозділі 1.2 «Методологія вивчення інформаційної діяльності в соціальних комунікаціях», представив широкий спектр теоретико-методологічних підходів до дослідження обраного феномену, що свідчить про ґрунтовне опрацювання автором

наукової бази проблеми. Разом із тим спостерігається певний акцент на загальнотеоретичних положеннях і принципах наукового пізнання, тоді як власне методологічна складова дослідження потребує більшої конкретизації. Крім того, емпірична частина роботи має лише розвідувальний характер та спирається на результати експертного опитування. Розширення вибірки та застосування додаткових кількісних методів дозволило б підвищити рівень узагальнення отриманих результатів.

3. Використання кейсів комунікацій ДСНС України, платформи «Дія» та Міністерства оборони України є концептуально вдалим і релевантним меті дослідження. Водночас ці приклади переважно мають ілюстративний характер, оскільки не супроводжуються систематизованим контент-аналізом комунікаційних повідомлень, що могло б посилити емпіричну аргументацію висновків.

Зазначені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційної роботи, а мають уточнювальний та рекомендаційний характер і можуть бути враховані у подальших дослідженнях.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей

Дисертаційна робота Андрія Сергійовича Сінька є самостійним науковим дослідженням, що демонструє здатність здобувача до концептуальної роботи з теоретичними поняттями, опрацювання широкої джерельної бази, поєднання теоретичного та емпіричного аналізу, а також формулювання конкретних практичних рекомендацій. Здобувач упевнено орієнтується в науковому дискурсі галузі соціальних комунікацій, розуміє міждисциплінарний характер теми та здатний аргументовано відстоювати

